

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Betänkandet Skärpta regler om utländska månggiften (SOU 2020:2), Ju2020/00162/L2

Faderskap till barn i polygama äktenskap

Utredningen har undersökt konsekvenserna för barn som föds utomlands i familjer där månggiften enligt förslaget kan komma att inte erkännas. För att ta till vara barnets rätt i sådana fall föreslår utredningen att det införs en bestämmelse i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor (IFL), om att äktenskap mellan en man och barnets mor ska bedömas enligt samma lag som gäller för bedömningen av faderskapet enligt 2 § IFL. På så sätt undviks konsekvensen av att den faderskapspresumtion som gäller enligt utländsk rätt inte skulle gälla för barn som föds utomlands och senare flyttar till Sverige, när äktenskapet mellan fadern och modern inte erkänns i Sverige.

Konsekvenserna för barn som föds i ett polygamt äktenskap i Sverige som inte erkänns har dock inte belysts i förslaget. Barn i den situationen kan också tänkas påverkas negativt av de nya bestämmelserna.

Möjligheten för make att få äktenskapet upplöst vid tvegifte

Enligt utredningen finns det inte anledning att begränsa parternas egna möjligheter att begära omedelbar äktenskapsskillnad enligt 5 kap. 5 § första och andra stycket äktenskapsbalken. Det anges i sista stycket i samma bestämmelse att tredje stycket, som handlar om åklagarens möjlighet att föra talan om äktenskapsskillnad, inte gäller äktenskap som ingåtts enligt utländsk lag. På liknande sätt skulle det möjligen kunna förtydligas att första och andra stycket även gäller för sådana äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag och som erkänns enligt 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap

(IÄL). Därigenom skulle det klargöras att en förutsättning för äktenskaps-skillnad i ett sådant fall är att domstolen först konstaterar att äktenskapet ska erkännas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Det är riktigt som utredningen anför att man vid införande av ny civil-lagstiftning brukar se till att de nya reglerna inte ingriper i existerande rättsförhållanden. Detta är onekligen ett skäl för att en övergångsbestämmelse bör införas till ändringarna i IÄL. Mot bakgrund av att den politiska referensgruppen till utredningen har invänt att en övergångsregel som den föreslagna kommer att få till följd att de nya skärpta reglerna inte träffar tillräckligt många fall förs i betänkandet ändå en diskussion om alternativa övergångslösningar. Till den diskussionen kan följande synpunkter läggas.

Till att börja med kan det med fog ifrågasättas om den föreslagna övergångsbestämmelsen är ändamålsenlig utifrån det uttalade syftet i kommittédirektivet; att föreslå en stark och ändamålsenlig reglering mot utländska månggiften.

Utredningen lyfter med rätta fram att en retroaktiv lagstiftning kan få negativa konsekvenser för enskilda parter som har inrättat sina liv efter gällande rättsläge. Men det gällande svenska rättsläget är oklart på denna punkt. Det finns olika uppfattningar i frågan om bestämmelserna om ordre public hindrar erkännande av utländska polygama äktenskap. Parterna i ett sådant äktenskap har därför inte kunnat förlita sig på att äktenskapet i svensk rättstillämpning kommer att ges de rättsverkningar de själva möjligen kan ha förutsatt. Det förhållandet att svenska bestämmelser om t.ex. bodelning och arv mellan makar ofta skiljer sig väsentligt åt från de rättsverkningar som äktenskapets upplösning skulle ha i vigsellandet talar också mot att parterna kan antas ha inrättat sig efter de förmodade rättsliga konsekvenserna av ett utländskt polygamt äktenskap enligt svensk rätt. För personer som varit i Sverige under en längre tid kan det möjligen vara annorlunda.

Övergångsbestämmelsen kan tänkas medföra tillämpningssvårigheter på följande sätt. En prövning enligt 1 kap. 8 a § IÄL ska alltid göras när en myndighet eller domstol har att avgöra en fråga för vilken äktenskapets giltighet har betydelse. Varje gång en sådan prövning ska göras måste det med den föreslagna övergångsbestämmelsen först bedömas när äktenskapet ingicks. Till grund för en sådan bedömning kommer utländska dokument

med svårvärderad bevisverkan sannolikt ofta att återopas. De polygama äktenskap som ingås före lagens ikraftträdande kan bestå under lång tid och komma att aktualiseras hos flera olika instanser och myndigheter som har att pröva äktenskapet i olika sammanhang. Tillämpningssvårigheterna kan därför komma att bestå under flera decennier efter att lagändringen trätt i kraft. Mot detta kan anföras att prövningen av om ett utländskt äktenskap över huvud taget föreligger inte sällan medför bevisvärderingar av liknande slag och att antalet polygama äktenskap i Sverige trots allt är begränsat. Dessa svårigheter ska därför inte ska överbetonas.

Om lagstiftaren trots utredningens förslag stannar för att ändringen i IÄL bör genomföras utan övergångsbestämmelse får förslaget om icke-erkännande av månggiften full genomslagskraft direkt, vilket den politiska referensgruppen har ansett önskvärt. I sådant fall kan bestämmelsen i 1 kap. 8 a § sista stycket IÄL om att det utländska polygama äktenskapet ändå ska erkännas om det finns synnerliga skäl erbjuda en ventil som ger viss möjlighet att reglera situationer som annars skulle innebära oskäligen konsekvenser för enskilda. Den bestämmelsen möjliggör också en mer nyanserad bedömning där aspekter som hur länge parterna varit i landet kan beaktas.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättslagmannen Gertrud Forkman, kammarrättsrådet Lars Dahlström och tf. kammarrättsassessorn Marzia Kristensson, föredragande.

Gertrud Forkman

Marzia Kristensson